

Beskyttelse av sivile

En rapport om bruken av spesialstyrker

KRIGSSKOLEN

Mohammad Usman Aslam

Bachelor i militære studier – ledelse og landmakt

Emne fordypning

Krigsskolen

2016

Ordforklaring

AQIM	Al-Qaeda in the Islamic Maghreb
C34	Special Committee on Peacekeeping Operations
CAR	Central African Republic
CIC	Centre for International Cooperation
DFS	Department of Field Support
DPKO	Department of Peacekeeping Operations
FFI	Forsvarets forskningsinstitutt
FFOD	Forsvarets fellesoperative doktrine
FIB	Force Intervention Brigade
FN	Forente Nasjoner
FOH	Forsvarets operative hovedkvarter
FS	Forsvares spesialstyrker
FSK	Forsvarets spesialkommando
HIPPO	Report of the High-Level Independent Panel on United Nations Peace Operation
MINURCAR	United Nations Mission in the Central African Republic and Chad
MINUSMA	Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
MJK	Marinejegerkommandoen
MONUSCO	United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of Congo
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OMA	Office of Military Affairs
ONUC	United Nations operation in Congo July 1960 – June 1964
POC	Protection of Civilians
SOF	Special Operation Forces
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
UN	United Nations
UNAMISIL	United Nations Mission in Sierra Leone
UNMEE	United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea
UNPROFOR	United Nations Protection Force in Croatia and Bosnia Herzegovina

“Jeg vil selv i dag hevde at beslutningen om å benytte spesialstyrker i forbindelse med operasjonene i Gorazde i apriildagene 1994 var avgjørende for at byen ikke falt, og herigjennom en viktig faktor i forhold til beskyttelse av byens sivile innbyggere. Jeg var der, dette er selvopplevd.”

Oberstløytnant Kåre Emil Brændeland, 2016

English summary

The United Nation's (UN) peacekeeping operations have significantly changed over the past 20 years. Crimes against civilians have led to an increased focus on the protection of civilians (POC), which requires robust and highly qualified forces. This report will therefore look at whether and how Special Forces may be used to protect civilians in today's robust peacekeeping operations.

This report is a document analysis using qualitative methodology. The theoretical framework describes robust peacekeeping as a posture that demonstrates willingness and capability to confront and deter opponents in areas of operations, including the use of force when necessary and in accordance with the mandate. In further study, the framework focuses on the Department of Peacekeeping Operations/Department of Field Support operational concept for POC. This involves presence of peacekeepers, proactive actions or use of force to prevent, respond to and deter to situations where civilians are under the threat of physical violence. The report also uses Alexander Beadle's (2011), researcher at the Norwegian Defence Research Establishment, theoretical framework on POC; *Finding the Utility of Force to Protect*. Beadle argues that an indirect approach is a step towards a more important objective. He continues by argues that a direct approach is when the intention of that the act in itself will achieve the desired objective or end state. The theoretical framework finally gives an account of Special Forces' characteristics and principle tasks. Characteristics and principal tasks present Special Forces as small, flexible and light units with a high competence in special tasks, special reconnaissance and military assistance.

The findings suggest that Special Forces are offensive in nature. Special Forces can be used to provide situational awareness, liaison and conduct direct military- and security operations. These tasks may provide vital situational awareness, give access to essential information and may neutralize perpetrators who intend to harm civilians through physical violence. This report argues that Special Forces indirectly will protect civilians by neutralizing the perpetrators and facilitators before they can have an impact the civilian population. The challenges arise when Special force's nature and principle tasks diverge from the UN operational concept for POC. The findings suggest that Special Forces are not suitable for defensive operations.

Forord

Denne rapporten er et sluttprodukt av en tankeprosess påbegynt ved Krigsskolen februar 2015. Innledningsvis bygget den på en interesse for spesialstyrkenes natur og karakteristikk. Prosessen og interessen ble videreutviklet da jeg oktober 2015 ble utvalgt til å være Krigsskolens utsending til den norske FN delegasjonen i New York.

Jeg har organisatorisk tilhørt militærrådgiverens kontor. Militærrådgiverens fokusområde er FNs fredsbevarende operasjoner og arbeid inn mot Departement of Peacekeeping Operations (DPKO). Dette innebærer primært arbeid i 4 komité av FNs generalforsamling og spesialkomitéen for fredsbevarende operasjoner (C34). En takk rettes til militærrådgiver Ernst Rune Egeild og assisterende militærrådgiver Mette O' Connor. Dere har gjort oppholdet enormt lærerikt.

Arbeidet med rapporten har vært intenst, men meget givende. Rapporten har gitt meg anledning til å forske på et område der det i begrenset grad er gjort studier, gitt meg økt forståelse innen anvendelse av spesialstyrker i regi av FN, samt gitt meg inngående kjennskap til reformen Protection of Civilians (POC)

Den største takken rettes til veileder Lene-Bomann Larsen. Dine strenge råd innen metode, språk og innhold har bidratt til å heve kvaliteten på rapporten. Grunnet lokasjon og tilhørighet til delegasjonen i New York har veiledning funnet sted over elektronisk korrespondanse. Jeg takker derfor for din fleksibilitet og lojalitet.

Jeg understreker at eventuelle feil og mangler er helt og holdent mine egne.

New York, 2016
Usman Aslam

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	8
2 Metode	11
2.1. Skriftlige kilder	11
2.2. Muntlige kilder.....	11
2.3. Metode-og kildekritikk	14
2.3.1 Subjektivitetsproblemet	14
2.3.2 Graderingsproblemet.....	15
3 Teoretisk rammeverk	16
3.1 FNs fredsbevarende operasjoner.....	16
3.1.1 Robuste fredsbevarende operasjoner	16
3.2 Beskyttelse av sivile – hvordan beskytte sivilbefolkningen?	19
3.2.1 Operasjonelt konsept for Protection of Civilians.....	19
3.2.2 The Protection of Civilians respons fases.....	20
3.2.3 Utility of force to protect	21
3.3 Spesialstyrker - karakteristik og prinsipielle oppgaver.....	23
3.3.1 Spesialstyrkenes karakteristik.....	23
3.3.2 Spesialoperasjoner og deres prinsipielle oppgaver	25
4 Spesialstyrker og beskyttelse av sivile	26
4.1 Spesialstyrker i det operasjonelle konsept for Protection of Civilians ...	26
4.1.1 Beskyttelse fra fysisk vold	26
4.2 Anvendelse av spesialstyrker under <i>Threat is identified</i>	31
4.2.1 Pre-emption	31
4.2.2 Response	33
4.3 Utility of force to protect – en indirekte eller direkte tilnærming?.....	36
4.3.1 Indirekte beskyttelse av sivile.....	36
4.3.2 Direkte beskyttelse av sivile	38
5 Konklusjon	41
6 Videre forskning	43
Referanseliste	44
Litteratur	44
Muntlige kilder.....	47

1 Innledning

Rapporten vil se på om og hvordan spesialstyrker kan benyttes til å beskytte sivile i dagens robuste fredsbevarende operasjoner.

FNs fredsbevarende operasjoner har de siste årene utviklet seg betraktelig innen kompleksitet og art. Ved årtusenskiftet så verdenssamfunnet en endring, hvor de tradisjonelle oppdragstypene opplevde en dreining til operasjoner med økende grad av robuste mandat og innsatsmidler. Hervé Ladsous (2016), Head of The Department of Peacekeeping Operations, sier i sin tale til spesialkomitéen for fredsbevarende operasjoner at dagens fredsbevarende styrker er utsendt til misjonsområder hvor sikkerhetsmiljøet er truet av asymmetriske trusler. Disse komplekse oppdragene, kombinert med et truende operasjonsteater, stiller store krav til styrkene i oppdragsløsning og kompetanse.

Beskyttelse av sivile har alltid stått sentralt i FNs fredsbevarende operasjoner. ”From very early in the history of peacekeeping, most notably with ONUC mission, there has been an expectation that troops should protect civilians from massacres and crime against humanity” (Wills, 2009, s 84). I følge Alexander Beadle (2014), forsker ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), har beskyttelse av sivile blitt et stadig viktigere mål for den militære innstasen og reformen har fått en nyansert betydning i dagens operasjoner. Tidligere var hovedfokuset å unngå skader blant lokalbefolkningen som følge av egne handlinger og bidra med humanitær assistanse i misjonsområde. I dagens teatre, hvor konfliktene ofte kjempes av ikke-statlige aktører og som regel mot sivile, er det en forventning om at de militære komponentene skal beskytte sivile fra væpnede aktører som målbevisst angriper sivilbefolkningen.

Dagens fredsbevarende operasjoner innbefatter krevende arbeidsoppgaver som blant annet bidrar til å gjenopprette vertsnasjonens autoritet, beskytte sivile og avvæpning av stridende i operasjonsområde. I møte med slike komplekse utfordringer kan militære komponenter benyttes. FNs manual for spesialstyrker nevner at spesialstyrker kan bidra til en vellykket implementering og oppnåelse av mandatet i et komplekst teater (UN, 2015c, s 4). Kåre Emil Brændeland, FN veteran og ansatt ved

sikkerhetspolitisk avdeling i Forsvarsdepartementet, bekrefter dette ved å eksemplifisere fra den bosnisk-serbiske offensiven mot Gorazde i Bosnia-Hercegovina april 1994. Brændeland argumentere for at bruken av spesialstyrker i Gorazde april 1994 var helt avgjørende for at byen ikke falt. “De sivile tapene ville i så fall ha vært mye større, og det er ikke utenkelig at et form for Srebrenica-scenario¹ kunne ha utspilt seg” (Brændeland, 2016).

Rapportens problemstilling om hvordan spesialstyrker *kan* benyttes til å beskytte sivile handler ikke om hvorvidt det er praktisk mulig å benytte slike styrker i robuste fredsbevarende operasjoner, men *hvordan* de kan brukes for å gi en effektiv beskyttelse. Konseptet robust fredsbevaring, reformen POC og spesialstyrkenes karakteristikk og prinsipielle oppgaver er faktorene som danner grunnlaget for rapportens drøfting. Rapporten vil drøfte følgende spørsmål:

- a) Hvor ligger mulighetene til å benytte spesialstyrker til å beskytte sivile i robuste fredsbevarende operasjoner?
- b) Hva er utfordringene ved bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile i robuste fredsbevarende operasjoner?

Rapportens faglige formål er å tilføre Krigsskolen fersk kunnskap om hvor FN står i dag med hensyn på å operasjonalisere konseptet POC. Noe av hensikten med å sende en kadett til FN er å få brakt tilbake kunnskap om den siste utviklingen i FN-systemet som kan være av relevans for Krigsskolen, Hæren og Forsvaret (Krigsskolen, 2013). Videre er det forsket generelt lite på bruken av spesialstyrker i FNs fredsbevarende operasjoner, særlig i nasjonal kontekst. Første manual for spesialstyrker i FN ble utgitt januar 2015, *United Nations Peacekeeping Missions Military Special Forces Manual* (UN, 2015c). Denne rapporten gir økt forståelse, tilfører kunnskap og indikere muligheter og utfordringer ved bruk spesialstyrker til å beskytte sivile i robuste fredsbevarende operasjoner.

Norge har vist vilje til å bidra med nisjekapasiteter i dagens fredsbevarende operasjoner, dette grunnet et ønske om å bidra og styrke FN som organisasjon. Ernst

¹ Srebrenica-massakren var drapene på omtrent 8000 bosniske muslimer, 11 juli 1995, i område Srebrenica i Bosnia og Hercegovina.

Rune Egelid (2016), militærrådgiver ved den norske FN delegasjonen i New York, definerer ingeniør, feltsykehus, etterretning, kampfly, transportfly og spesialstyrker som nisjekapasiteter. Forskning på anvendelse av spesialstyrker gjør derfor rapporten betimelig.

Rapporten er avgrenset til dagens robuste fredsbevarende operasjoner. Studien vil ikke vektlegge Norges politiske holdning og vilje til å avgi eller nytte norske spesialstyrker i FN. Rapporten vil heller ikke drøfte operative kapasiteter og fellesfunksjoner (Forsvarsstaben, 2014, s 157-161) i tilknytning til spesialoperasjoner i dybde. Studien vil ikke ha et fokus på operasjoner i rammen av en koalisjon. Denne studien vil ikke fordype seg i Forsvarets spesialstyrker (FS) eller underavdelingene; Forsvarets spesialkommando (FSK) og Marinejegerkommandoen (MJK). Rapporten søker å svare på den operasjonelle og prinsipielle bruken av spesialstyrker til å beskytte sivile i robuste fredsbevarende operasjoner.

2 Metode

Denne rapporten skal gå i dybde innen et forskningsområde og undersøke et fenomen grundig. Dokumentstudiet innenfor kvalitativ metode fremstår derfor som mest formålstjenlig. For å kunne besvare problemstillingen har rapporten triangulert dokumenter, relevant litteratur og supplerende muntlige kilder. Trianguleringen styrker validitet i rapportens funn (Creswell, 2009, s 191), grunnet kryssreferanser og anledning til å innhente informasjon fra flere uavhengige kilder.

2.1. Skriftlige kilder

Grunnlaget for denne rapporten er i all hovedsak skriftlige kilder. Skriftlige kilder fra år 2000 og nyere har blitt prioritert for å gjøre rapporten relevant og nærliggende. Det har vært krevende å stå ovenfor et bredt tekstmateriale, siden alt virket like viktig innledningsvis i arbeid med rapporten. Dette har blitt håndtert ved å være systematisk i informasjonsheiting og ved å organisere det skriftlige materiale².

Capstone doktrinen, *United Nations Peacekeeping Operations - Principles and Guidelines* (UN, 2008), er en av rapportens primærkilder. Doktrinen tar utgangspunkt i erfaringer gjort i fredsoperasjoner siden 1948 og er i dag det doktrinære grunnlaget for hvordan FNs fredsbevarende operasjoner bør gjennomføres. Andre primærkilder er *The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping* (UN, 2015b) og *United Nations Peacekeeping Missions Military Special Forces Manual* (UN, 2015c). Begge kildene er direkte relatert til problemstillingen, noe som gjør behovet for min tolkning av teksten mindre og påliteligheten styrkes. FNs manual for spesialstyrker er den eneste eksisterende manualen for spesialstyrker i FN og er derfor relevant i seg selv. En annen primærkilde er *Uniting our strengths for peace – politics, partnership and people: Report of the High-Level Independent Panel on United Nations Peace Operations* (HIPPO) (2015d). HIPPO har som hensikt å revurdere konseptet for fredsoperasjoner. Utgivelsestidspunkt, kombinert med tematikk, gir rapporten relevans. Den største svakheten med samtlige overnevnte kilder er medlemslandenes mulighet til å ytre mening i utforming, ettersom FN baserer sluttproduktet på konsensus. Det ville derfor kunne stilles spørsmålstegn til innhold, grunnet

² Mason (2002) (i Johannessen, Tufto og Cristoffersen, 2010, s 165) nevner at det i hovedsak er tre måter å organisere og ordne kvalitativ data på. Tverrsnittbasert og kategoribasert inndeling av data, kontekstuell dataorganisering og ved bruk av diagrammer og tabeller. De tre metodene skiller seg fra hverandre grunnet ulike teknikker. De er ikke gjensidig utelukkende.

medlemslandenes egeninteresse vil kunne påvirke utfallet. Det er derfor viktig å vurdere primærkildene opp mot uavhengig litteratur. På den andre siden er FNs doktriner, manualer og dokumenter offisielle publikasjoner. FNs medlemslands forpliktelse til disse gir autoritet.

Den siste primærkilden er *Finding the "utility of force to protect" – towards a theory on protection of civilians* (Beadle, 2011). Alexander Beadles rapport, en videreformidling av general Rupert Smiths verk *The Utility of Force* (2006), er ment for å forklare militærmaktens rolle i det å beskytte sivile i dagens konflikter. Rapporten er den eneste eksisterende teorien identifisert innen militærmaktens nytteverdi for å beskytte sivile, og er dermed høyst interessant i seg selv. Det som kan kritiseres ved teorien er at den ikke har vært utført i praksis og rapporten nevner heller ikke spesialstyrker eller spesialoperasjoner. Beadle benytter mer generelle betegnelser - militære (*military*) og militære komponenter (*military components*). Likevel er hans konklusjoner og funn solid teoretisk forankret, noe som gjør kilden pålitelig.

Den mest sentrale sekundærkilden er *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF* (Spulak, 2007). Robert G. Spulak er anerkjent forfatter innen sitt fagfelt og har i årrekke deltatt aktivt i debatten om spesialstyrker. Spulak har en offisiell rolle gjennom å være tilknyttet til militære utdanningsinstitusjonen Joint Special Operation University. Han har imidlertid sterk tilknytning til USA og hans forskning kan derfor ha begrenset overføringsverdi. Dette har blitt korrigert ved å kryssjekke og diskutere relevans med informant fra Forsvarets Spesialstyrker. Videre er *Protection of Civilians: Implementing Guidelines for Military Components of United Nations Peacekeeping Missions* (UN, 2015a) benyttet som et supplement til POC teori. Rapportens sekundærkilder bygger opp under primærkildene, bidrar til forankring og gir rapporten et variert teorigrunnlag.

2.2. Muntlige kilder

De mest betydningsfulle muntlige kildene er Richard Gowan, Souleymane Thioune og Oberst Prit Pal Singh. Dette utvalget er gjort etter en vurdering av hvem som har forutsetning og inngående kunnskap om fenomenet. Gowan tilhører Centre for International Cooperation (CIC) og er anerkjent i fagmiljøet ved FN. Dette gunnet

hans ekspertise innen fredsbevarende operasjoner. Thioune er assisterende direktør ved FNs operasjon- og krisesenter, samt har erfaring fra internasjonale FN operasjoner; MONUSCO 2006-2007, MINUSMA 2013-2014 og CAR 2014-2015. Tilhørighet til operasjonssenteret sørger for Thioune er daglig oppdatert på samtlige FN operasjoner i verden. Denne erfaringen og kunnskapen bidrar til å øke validitet og reliabilitet i rapportens funn. Oberst Prit Pal Singh er styrkegenereringssjef ved Office of Military Affairs (OMA). Singh har inngående kjennskap til kapabilitet- og kompetansebehov i dagens fredsbevarende operasjoner. Han har også tjenestegjort i UNMEE i Asmara fra 2002-2003. Dette gjør hans meninger relevante og høyst aktuelle. Thioune og Singh har også autoritet gjennom deres tjenestestillinger.

Svakheten til Gowan er at han ikke har deltatt i internasjonale operasjoner. Dette har blitt korrigert ved å supplere med Thioune og Singh. To informanter, en fra DPKO og en fra Forsvarets spesialstyrker, har blitt oppført som anonyme i rapporten grunnet skjermingsbehov. Styrken i anonymisering ligger i ærlige svar på sensitive spørsmål. En bekymring er utfordringen med å kontrollere gyldigheten av deres utsagn. Undertegnede har heller ikke inngående kjennskap til bruken av spesialstyrker i robuste fredsbevarende operasjoner. Dette kan bidra til å redusere presisjon i innhentning av informasjon fra samtlige muntlige kilder. Dette har blitt justert ved å diskutere funn og relevans med informant fra Forsvarets spesialstyrker. Samtlige intervju har blitt holdt ustrukturerte. Dette gir mulighet til å tilpasse den enkelte intervjusituasjon, stille oppfølgingsspørsmål og få utdypet meninger.

De resterende muntlige kildene i rapporten har enten blitt selektivt håndplukket eller blitt observert under undervisning, seminarer, i møte med 4 komité av FNs generalforsamling eller uformelle og formelle orienteringer i rammen av C34. Disse kildene står for et bredt spekter av meninger og data, noe som gir et godt grunnlag for å kryssjekke reliabilitet. Utvalget av muntlige kilder har blitt gjort etter studie av de skriftlige. Dette for å supplere og bygge opp under det skriftlige materiale. Deres inngående kjennskap til FN systemet og tematikken styrker rapportens funn.

2.3. Metode-og kildekritikk

2.3.1 Subjektivitetsproblemet

Informasjonshenting krever en bevissthet rundt subjektivitet. Uttalelsene tilhører informanter og delegater tilknyttet ulike medlemsland i FN. Det stilles spørsmål om de ulike muntlige kildenes egeninteresse om å fremme egen nasjon eller fremstille FN på en bestemt måte kan føre til subjektivitet. Et annet aspekt er troverdigheten til de muntlige kildene. Siden majoriteten av de muntlige kildene i rapporten er offentlige kilder, militærrådgivere, tjenestemenn i FN eller forskere, er det rimelig å anta at disse har større troverdighet enn privatpersoner. Hva man velger å anse som troverdig kan også bli preget av egne meninger og holdninger. Det er derfor sentral å vurdere all informasjon objektivt, analytisk og kritisk. Det å nytte slike kilder gir inngående kjennskap til vitalt materiale og bidrar til å øke detaljnivået på rapporten. Simultant stilles det krav til bruk av kryssreferanser for å underbygge påstandene og opplysningene til de muntlige kildene.

Min tidligere tilhørighet til spesialstyrkemiljøet kan gi uheldige påvirkning med tanke på favorisering. Dette krever bevissthet for å unngå å farge rapportens drøfting og konklusjon. I erkjennelsen av dette har det blitt tilstrebet å behandle all data objektivt. Derimot åpner tilhørigheten og nettverket i avdelingen dører som for utenforstående er lukket. Det er således rimelig å anta at tilgang til de muntlige kildene i større grad ville ha fremstått som utfordrende for eksterne forskere. Subjektivitetsproblemet har blitt redusert ved å kryssjekke med andre muntlige kilder utenfor Forsvarets spesialstyrker.

Majoriteten av de skriftlige og muntlige kildene er engelskspråklige. Dette innebærer en oversettelse og tolkning, bortsett fra hvor direkte sitater er benyttet. Språkets betydning kan endres i oversettelsen, noe som kan anses som en svakhet. Tolkning av kildene vil også kunne bli preget av eget virkelighetsbilde. Der er viktig å ikke neglisjere dette og behandle all informasjon objektivt for forskningens validitet (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s 180).

2.3.2 Graderingsproblemet

Forsvarets Fellesoperative Doktrine (FFOD) presiserer at spesialstyrker og spesialoperasjoner må omfattes med stor grad av operasjonssikkerhet (Forsvarsstaben, 2014, s 119). Kapasiteten er av strategisk betydning, politisk sensitiv og det er behov for å beskytte personell og materiell. Siden rapporten har som ambisjon å være ugradert, har ikke graderte kilder blitt benyttet. Dette kan anses som en svakhet, siden gradert informasjon fra spesialoperasjoner i fredsbevarende operasjoner kunne gitt rapporten mer presis og relevant data. Siden det ikke før er skrevet en nasjonal ugradert rapport om bruken av spesialstyrker i FN, anses tilgjengelighet som viktigere enn bruken av graderte kilder.

Sikkerhetsbestemmelsene vedrørende informasjon om spesialstyrker og spesialoperasjoner har vært utfordrende. Kildehåndtering og all korrespondanse har foregått etter skjønnsmessige vurderinger. En annen utfordring er at det finnes lite ugradert materiale. Det har derfor blitt gjort fortløpende vurdering av innholdet slik at rapporten ikke bryter med sikkerhetsloven. Denne rapporten er det første nasjonale ugraderte verket om bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile i robuste fredsbevarende operasjoner.

Rapporten søker ikke å løse eller definere en konkret løsning på problemstillingen. Forskningen har som hensikt å belyse et lite utforsket tema, samt skape oppmerksomhet rundt muligheter og utfordringer ved bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile. Styrken til rapporten ligger i trianguleringen av offisielle FN dokumenter, relevant litteratur og supplerende muntlige kilder. Dette bidrar til å styrke det teoretiske rammeverket og skape forutsetning for en pålitelig og valid drøfting med påfølgende konklusjon.

3 Teoretisk rammeverk

3.1 FNs fredsbevarende operasjoner

De fredsbevarende operasjonene har de siste 20 årene vært i betydelig utvikling og er i dag en av FNs viktigste og mest komplekse oppgaver. Verdenssamfunnet anser generelt fredsbevaring som et tilgjengelig verktøy til å håndtere trusler mot internasjonal fred og sikkerhet, i tråd med kapittel VI (fredelig bileggelse av konflikt) og kapittel VII (bruk av makt). Doktrinen for fredsbevarende operasjoner, Capstone, definerer fredsbevaring som; ” (...) a technique designed to preserve the peace, however fragile, where fighting has been halted, and to assist in implementing agreements achieved by the peacemakers.” (UN, 2008, s 18).

3.1.1 Robuste fredsbevarende operasjoner

Robuste fredsbevarende operasjoner har vokst frem som følge av stadig flere asymmetriske trusler og direkte vold rette mot sivilbefolkningen. Den økte kompleksiteten i sikkerhetssituasjonen sammen med et stadig truende miljø for de fredsbevarende styrkene og sivile har tvunget FN til å revurdere sin tilnærming til bruk av makt (Kjeksrud i Nyhamar, 2010, s 156). De siste årene har medlemslandene vist vilje til å gi FNs fredsbevarende operasjoner mer bredere mandat, herunder kapittel VII som autoriserer bruk av makt for å beskytte sivile i konfliktområder. Operasjonene har beholdt sin integrerte flerdimensjonal tilnærming, mens mandat har blitt langt mer robust slik at bruk av makt på taktisk nivå muliggjøres for å beskytte sivile (UN, 2008; Kjeksrud i Nyhamar, 2010, s 158-159). Beskyttelse av sivile i dagens fredsbevarende operasjoner er vitalt, noe som bekreftes av Egelid. ”Om FNs fredsbevarende styrker mislykkes i å beskytte sivile eller taper en konfrontasjon, mister FN troverdighet.” (Egelid, 2016).

Robust fredsbevaring kan anses som en tilnærming til intra-statlige konflikter, hvor freden er skjør og militærets rolle er å være en buffer mellom stridende og ikke stridende. Konfliktene kjennetegnes av en vanskelig sikkerhetssituasjon, en svak stat, et komplekst aktørbilde og grove overgrep mot sivilbefolkningen. Beskyttelse av sivile har i dag en sentral rolle i utformingen av mandat, og der er behov for å ha tilstrekkelig handlingsrom og ressurser. I forbindelse med robuste mandat, samt

hovedfokuset på å beskytte sivile, benytter FN nå *use of all necessary means* (UN, 2008, s 34). Denne utviklingen har ført til at FN har en målsetning om å skape en forutsetning for fred både mellom statlige og ikke statlige aktører. Prioriteringen har ført til en endring i tolkning av prinsippene.

Upartiskhet i robust fredsbevaring er ikke det samme som nøytralitet eller likhet. Upartiskhet omhandler det å etterleve prinsippene i FN pakten og aktivt følge dette i forhold til mandatet (UN, 2015d, s 32). Et brudd på fredsavtalen eller angrep på sivile skal ha konsekvenser, uavhengig av hvilken side handlingen tilhører. I dagens teatre, hvor kampene inkluderer ikke statlige aktører, ser man praktiske hindringer med å innhente *samtykke* ut over regjeringen (UN, 2015d, s 33). Et klart samtykke fra regjeringen er grunnleggende for utplassering av de fredsbevarende styrkene, men et samtykke fra de andre parter er ikke en forutsetning for ethvert oppdrag. Det bør likevel tilstrebes å gjennomføres i den grad det er mulig. De fredsbevarende styrkene må være del av en robust politisk prosess og må kontinuerlig søke å bygge samtykke til FN's rolle og tilstedeværelse gjennom en upartisk holdning. *Minimum bruk av makt skal i følge FN* ” (...) always include the responsibility to protect civilians and missions should be proactive in doing so” (UN, 2015d, s 33). FN's styrker skal alltid holdes til ansvar for å beskytte sivile. Trusler mot sivilbefolkningen eller militære styrker skal bli møtt med bruk av robust militærmakt om nødvendig, alt fra avskrekking til direkte konfrontasjon. Samtlige i operasjonsområde skal vite at FN har vilje og evne til å reagere kraftig i tilfelle av et angrep.

En viktig presisering i denne sammenheng er HIPPO rapporten fra 2015 sin anbefaling til FN's Generalsekretær. Rapporten presiserer at kjerneprinsippene for fredsbevaring aldri skal være et hinder eller unnskyldning for de fredsbevarende styrkene til å beskytte sivile eller forsvare mandatet proaktivt (UN, 2015d, s 32).

2013 markerte betydelig milepæler i FN's operasjonshistorie. FN operasjonen i den demokratiske republikken Kongo, MONUSCO, fikk i 2013 et tydelig fredsoppbyggende mandat³. Mandatet resulterte i etableringen av en

³ Sikkerhetsrådets resolusjon 2098 (2013).

intervensjonsbrigade⁴. FN introduserte også for første gang i 2013 bruk av Unmanned Aerial Vehicle (UAV) i FN operasjoner. Dette i den hensikt å bedre situasjonsforståelsen, øke styrkebeskyttelse og evnen til å beskytte sivile. Samme år etablerte FN en ny operasjon i Mali, MINUSMA. MINUSMA har et stabiliseringsmandat og det inngår for første gang i historien et etterretningselement. Nederland stiller et robust styrkebidrag til MINUSMA, herunder helikoptre og spesialstyrker. Gowan (2016) sier at disse kapasitetene peker mot at FN går i retning mot robuste fredsbevarende operasjoner.

Oppsummert er robust fredsbevaring et verktøy som demonstrerer vilje, kapasitet og evne til å avskrekke og konfrontere motstandere i operasjonsområde. Dette gjennom bruk av makt når nødvendig eller handlinger fra en motpart er til hindring for gjennomføring av mandatet. Prinsippene samtykke, upartiskhet og minimum bruk av makt danner grunnlaget for fredsbevaring, dog i noe utvidet form.

⁴ Force Intervention Brigade (FIB) kan gjennomføre planlagte offensive operasjoner mot militsgrupper som utgjøre en trussel mot sivilbefolkningen.

3.2 Beskyttelse av sivile - hvordan beskytte sivilbefolkningen?

”As Ground Force Commander MONUSCO is Protection of Civilians my duty, my responsibility and my highest priority. Any action that harms civilians is a crime. I will respond with all necessary means”

Generalløytnant Carlos Alberto dos Santos Cruz, 2015.

UNAMISIL, 1999, var den første fredsbevarende operasjonen med mandat om å beskytte sivile mot fysisk vold⁵. Siden da har sikkerhetsrådet utgitt mangfoldige mandat med fokus på POC⁶, samt godkjent bruk av alle nødvendige midler – opp til og med bruk av dødelig makt for å implementere mandatet (UN, 2015b). HIPPO rapporten fra 2015 nevner at beskyttelse av sivile i væpnede konflikter er et kjerneprinsipp i internasjonal humanitær lov og et moralsk ansvar for FN. Selv om hovedansvaret for beskyttelse av sivile ligger hos vertsnasjonen, sier HIPPO at ”Wherever UN peace operations are deployed with a protection of civilians mandate, they must do everything in their power to protect civilians under threat.” (UN, 2015d, s 22). Beskyttelse av sivile er slik blitt en forpliktelse for enhver fredsbevarende styrke. Effektiv gjennomføring av POC er nøkkelen til å skape et trygt og stabilt miljø, noe som Capstone definerer som en av kjernefunksjonene i fredsbevarende operasjoner (UN, 2008, s 23).

3.2.1 Operasjonelt konsept for Protection of Civilians

DPKO/DFS har utarbeidet et operasjonelt konsept for POC i fredsbevarende operasjoner (UN, 2015b, s 8). Konseptet for POC er utformet av DPKO/DFS i den hensikt å danne en felles forståelse for hvordan militære komponenter kan utvikle strategier for å beskytte sivile. Konseptet kategoriseres i tre forskjellige nivå - tre tier:

Tier 1: Beskyttelse gjennom dialog og politisk prosess.

Tier 2: Beskyttelse fra fysisk vold.

Tier 3: Etablering av et beskyttende miljø.

⁵ Sikkerhetsrådets resolusjon 1270 (1999).

⁶ ”More than 98 per cent of military and police personnel deployed in United Nations peacekeeping missions today have a mandate to protect civilians, as part of integrated mission-wide efforts.” (UN 2015d, s 24).

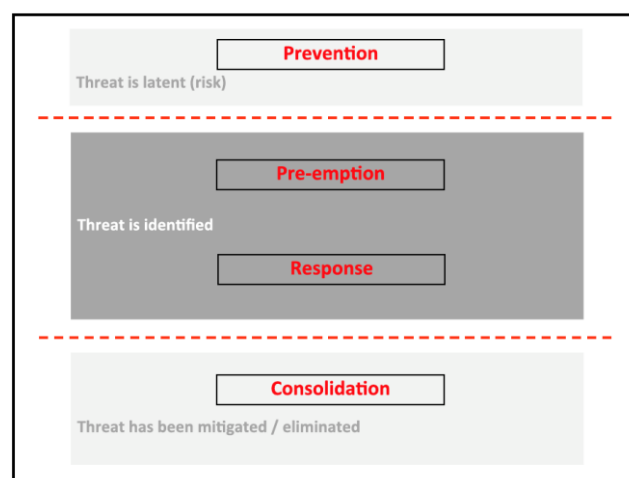
Disse er gjensidige forsterkende og anbefales å gjennomføres simultant, i samsvar med spesifikke oppdrag og mandat. Det finnes ikke noe iboende hierarki eller sekvensering mellom nivåene. Rapporten vil i videre utredning kun fokusere på *Tier 2*, da dette nivået er militært relevant og kan ha konsekvenser for anvendelse av spesialstyrker.

Tier 2: Beskyttelse fra fysisk vold

Bruken av politi og militære komponenter som involverer tilstedeværelse eller bruk av makt for å forebygge, avskrekke og respondere på situasjoner hvor sivile er truet av fysisk vold (UN, 2015b, s 8). Dette nivået er mer presist beskrevet av DPKO/DFS i *Protection of Civilians: Implementing Guidelines for Military Components of United Nations Peacekeeping Missions* (UN, 2015a). Her skildres konkrete arbeidsoppgaver som har til hensikt å beskytte sivile med en robust tilnærming for militære komponenter. De aktuelle arbeidsoppgaver, relevant for videre drøfting, vil bli trukket inn i neste kapittel.

3.2.2 The Protection of Civilians response phases

I følge DPKO/DFS blir POC operasjoner implementert gjennom fire operasjonelle faser; (i) prevention, (ii) pre-emption, (iii) response og (iv) consolidation (UN, 2015b, s 9). Dette med den hensikt å enten eliminere eller dempe risikoen for sivile tilknyttet til en trussel. Disse fasene forekommer nødvendigvis ikke i sekvensiell rekkefølge og de kan foretas samtidig eller uavhengig av hverandre. For rapportens videre utredning er fasene under *Threat is identified* relevant for videre undersøkelse.

Figur 1: The POC response phases (UN, 2015b, s 9).

(ii) Pre-emption

DPKO/DFS beskriver pre-emption som en handling når trusler er identifisert og angrep mot sivile er forventet (UN, 2015b, s 11). Pro-aktive handlinger er nødvendige for å redusere eller eliminere trusselen før volden oppstår. Dette innebærer å avskrekke motparten fra å begå fiendtlige handlinger, eller det som påvirker deres gjennomføringsevne, gjennom bruk av makt.

(iii) Response

Når fysisk vold mot sivilbefolkningen er åpenbar vil oppdragene sikte på å respondere umiddelbart ved å stoppe angriperen fra å drive fiendtlige handlinger gjennom politiske, sikkerhets- eller rettslige midler (UN, 2015b, s 13).

3.2.3 Utility of force to protect

Alexander Beadle har i sin rapport , *Finding the utility of force to protect – Towards a theory on protection of civilians* (2011), kommet frem til et teoretisk rammeverk for bruken av makt til å beskytte sivile (Beadle, 2011, s 35-36). Beadles argument er at militære komponenter kan kun finne *utility of force to protect* ved å forstå hvordan overgriperen har funnet *utility of force to attack*. Det teoretiske rammeverket til Beadle illustreres gjennom figur 2 på neste side.

Figur 2 redegjør for at egne styrkers *beskyttelsesstrategi*⁷ defineres av overgriperens⁸ *voldsstrategi*⁹. I en situasjon der overgriperen forsøker å *ødelegge*¹⁰ eller *tvinge*¹¹ sivile direkte, blir de sivile mest effektivt beskyttet indirekte ved at de militære komponentene *ødelegger* eller *tvinger* de ansvarlige til å følge komponentenes vilje. I en situasjon hvor en overgriper søker å true sivile indirekte ved å *svekke*¹² eller *provosere*¹³ deres sikkerhetssituasjonen for en politisk eller ideologisk målsetning, er

⁷Strategy of protection.

⁸ Oversatt fra perpetrators; "(...) 'perpetrators' refer to any state or non-state group that deliberately uses violence against civilians, for whatever reason (...)" (Beadle, 2011, s 8).

⁹ Strategy of violence.

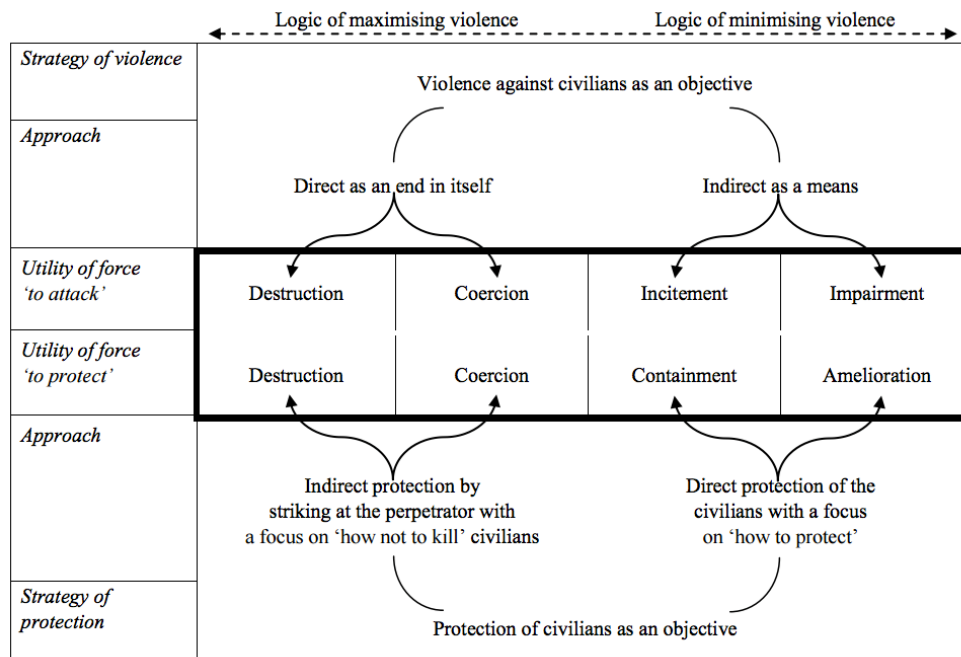
¹⁰ "*Destruction* involves the active use of force to 'attack the opposing force in order to destroy its ability to prevent the achievement of the political purpose'" (Beadle, 2011, s 16).

¹¹ "Deterrence or *coercion* involves a wider use of force 'to pose a threat to some party or carry out a threat against a party, to change or form that party's intentions.'" (Beadle, 2011, s 15).

¹² Impairment.

¹³ Incitement.

eneste mulige militære tiltak å *bedre situasjonen*¹⁴ eller *avverge ytterligere*¹⁵ vold ved direkte å beskytte sivile.

Figur 2: The theoretical framework (Beadle, 2011, s 35).

Beadle konkluderer med at om en motstander angriper sivilbefolkningen direkte, vil befolkningen bli beskyttet indirekte ved at de militære styrkene går etter overgriperne. Mot overgriperne som kun angriper sivile indirekte som et middel for å oppnå et annet vesentligere mål, vil anvendelse av militærmakt være mest formålstjenlig gjennom direkte beskyttelse av befolkningen.

¹⁴ “*Amelioration* does not involve the use of military force, except in self-defence. Instead, the military „deliver aid, put up camps, provide communications, build bridges and all other such constructive activities in aid of civilian life“. (...) It may also involve training or advising other armies.” (Beadle, 2011, s 15).

¹⁵ “*Containment* involves a certain use of military force to „prevent something from spreading or passing through a barrier“. Typically, this would involve imposing sanctions, arms embargoes, or no-fly zones to prevent certain weapons from being used. Force may be used locally to enforce the exclusion zone or barrier.” (Beadle, 2011, s 15).

3.3 Spesialstyrker - karakteristik og prinsipielle oppgaver

”The smaller the unit, the better its performance.”

(Lawrence, 1940, s 124).

Myten om den trojanske hesten med de 23 håndplukkede elitekrigere kan anses som en av de første spesialoperasjonene. Etter 10 års beleiring av Troja ga grekerne tilsynelatende opp og trakk seg tilbake fra byen. Som et offer til gudene bygget grekerne en enorm trehest, som ble plassert utenfor Trojas mur – senere dratt inn til Trojas gater. Etter mørkets frembrudd klatret en enhet bestående av 23 håndplukkede krigere ut av hesten og åpnet hovedporten inn til Troja. Denne manøveren la til rette for at hovedstyrken, som sammen med eliten, beseiret byen (Leebaert, 2006, s 41-47).

3.3.1 Spesialstyrkenes karakteristik

“SOF are elite warriors, creative, and flexible.”

(Spulak, 2007, s 39).

Et godt utgangspunkt for å definere spesialstyrker er å se på hva som skiller denne form for styrke fra konvensjonelle avdelinger i den gitte epoken (Ljøterud i Høiback, 2012, s 311-312). I følge Spulak (2007) vil definisjonen av spesialstyrker endres over tid. Teknikker som var karakteristisk for spesialstyrker flere år tilbake, er i dag gjennomførbart av konvensjonelles avdelinger (Spulak, 2007, s 2). James D. Kiras, professor ved Joint Special Operations University i USA, bygger opp under denne påstanden og nevner at ”What distinguishes Special Forces from conventional Forces also changes with the context. What is considered ”special” may change over time” (Kiras, 2011, s 83).

I vår tid er konvensjonelle avdelinger store i størrelse, pansrede og innehar stor ildkraft. Spesialstyrker er små, fleksible og lett oppsatt. Spesialstyrker har ikke de samme egenskapene og er ikke bedre en konvensjonelle styrker i alt som foretas på slagmarken. Spesialstyrker kan tilpasses konvensjonelle oppdragstyper ved å utnytte

sin egenart, men styrkens egenskaper er utviklet for andre typer oppdrag (Hammersmark, 2015, s 35). Et samlet felleskap og fornuftig fordeling av arbeidsoppgaver mellom spesialstyrker og konvensjonelle avdelinger er naturlig og påkrevet. Slik utnytter man komparative fortrinn og skaper synergi, noe som gir økt effekt i skarpe operasjoner. Et eksempel på dette er hvordan FN stanset offensiven i Gorazde. ”Denne offensiven ble stanset i Gorazde gjennom en kombinert bruk av SOF, flystøtte, forholdsvis offensiv bruk av FN-styrker, i kombinasjon med våpenhvileforhandlinger som ble effektive ila 26. april.” (Brændeland, 2016).

Spulak er opptatt av spesialstyrkenes personlige kvaliteter. Han mener at elitisme, fleksibilitet og kreativitet er tre sentrale faktorer som setter spesialstyrker i bedre stand til å overvinne clausewitzisk friksjon (Spulak, 2007, s 19 - 21). Spulak skriver videre at elitekrigeren er direkte engasjert i krigens natur, implementeringen av strategi og har evne til å ødelegge eller skape en frykt som bryter ned fienden (Spulak, 2007, s 39). Individet som deltar i krig streber konstant etter å overvinne egen motstander. *Elitesoldaten*, heretter kalt spesialsoldaten, mestret dette selv under mest krevende omstendigheter. Han er trent til å overkomme intens stress, belastning og ekstreme reaksjoner i kamp (Informant B, 2016).

Fleksibilitet uttrykker at spesialstyrker har et større spekter av evner og er mer uavhengig enn andre militære styrker (Spulak, 2007, s 39-40). “War is the realm of uncertainty; three quarters of the factors on which action in war is based are wrapped in a fog of greater or lesser uncertainty” (CvC, 1993, s 117). Denne usikkerheten imøtekommes ved å utdanne *fleksible* soldater. I trening og utdanning fokuserer spesialstyrkene på å orientere under uklare omstendigheter, i arktiske til tropiske strøk. Dette i den hensikt å være kapabel til håndtere enhver utfordring naturen byr. Fokuset under grunnutdanning er bærende grunnleggende ferdigheter. Dette fordi spesialsoldaten skal være kapabel til å improvisere og agere når teknologi og hjelpemidler svikter. For å illustrere spesialsoldatens fleksibilitet vil rapporten nevne et ordtak som benyttes ved spesialstyrkene i Norge; ”Vårt neste oppdrag er et oppdrag vi ikke har trent på”. Dette illustrerer fleksibiliteten spesialsoldatene innehar.

Spulak påstår at spesialsoldaten umiddelbart kan endre stridsmiljøet, dette gjennom egne kreative handlingsmønstre (Spulak, 2007, s 40). Det er umulig å forutse eksakt

hva som vil forekomme når en operasjon iverksettes. ”Fog and friction are still present on the battlefield, despite various new technologies” (Corum i Condell og Zabecki, 2001, s xii). Spesialsoldaten svarer med kreativitet og innovasjon, ved å benytte seg av nye handlingsmåter for å løse utfordringer. Spesialsoldaten vil agere på friksjonen med trygghet og vil stadig søke etter tilnærminger som vil snu friksjonen i egen favør.

3.3.2 Spesialoperasjoner og deres prinsipielle oppgaver

FNs manual for spesialstyrker i fredsbevarende operasjoner definerer spesialoperasjoner til å være ” (...) military activities conducted by specifically designated, organized, trained and equipped forces (...)” (UN, 2015c, s 9). FFOD (2014) har liknende ordlyd og benytter NATOs definisjon på spesialoperasjoner. Definisjonen er en oversettelse av AJP3-5, NATOs doktrine for spesialoperasjoner. Oppsummert er spesialoperasjoner militære operasjoner foretatt av spesielt selekterte, organiserte, trente og utstyrte styrker som benytter operasjonsteknikker og metoder som ikke er vanlige for konvensjonell styrker (UN, 2015c; Forsvarsstaben, 2014). Slike operasjoner vil akseptere en grad av militær og politisk risiko.

Spesialstyrker kan benyttes til et bredt spekter av oppgaver, men styrkene er primært offensive av natur. “The lethal applications [of special operations] are inherently offensive in nature because they seek to strike or engage an adversary to compel or deter his actions.” (Spulak, 2007, s 29). Doktrinært kategoriserer FN dette i tre hovedgrupper av prinsipielle oppdragsformer; spesielle oppgaver (ST), spesiell rekognosering (SR) og militær assistanse (MA)¹⁶ (UN, 2015c, s 17-20). En annen kategori kalles *andre oppgaver* (OT)¹⁷. Denne betegnelsen dekker oppgaver som ikke naturlig passer inn i de tre prinsipielle oppdragsformer. Oppgavenes karakter, innhold og funksjon vil bli definert i konteksten av POC i neste kapittel.

¹⁶ Begrepene er oversatt fra FN's doktrine for bruk spesialstyrker (UN, 2015c). De engelske begrepene er Special Tasks (ST), Military Assistance (MA) og Special Reconnaissance (SR).

¹⁷ Betegnelse oversatt fra engelsk - Other Task (OT).

4 Spesialstyrker og beskyttelse av sivile

Faktorene for videre drøfting er bruken av spesialstyrker i FNs operasjonelle konsept for POC, anvendelse av spesialstyrker under fasen *Threat is identified* og til slutt; spesialstyrker under *utility of force to protect*. Disse tre faktorene skal drøftes opp mot spesialstyrkenes prinsipielle oppgaver.

4.1 Spesialstyrker i det operasjonelle konsept for Protection of Civilians

4.1.1 Beskyttelse fra fysisk vold

De største utfordringene ved bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile under *Tier 2: Beskyttelse fra fysisk vold* er hvor styrkens natur og prinsipielle oppgaver adskiller seg fra oppgavene i FNs operasjonelle konsept for POC. Primært er disse utfordringene knyttet til defensive operasjoner.

Ladsous (2016) uttrykker sin bekymring, under en uformell orientering til medlemslandene i C34, rundt sikkerheten til sivile i de ulike operasjonsteatre.

Thioune (2016) sier at de fredsbevarende styrkene trenger komponenter som gir tidlig varsling og økt situasjonsforståelse som beskytter sivile og egne styrker. ”Let us take Mali for an example. Our camps are constantly attacked because of the lack of information and competence. We don’t know our own areas of responsibility (AOR). We don’t have military forces that are deterrent in nature. We don have the capability to attack the facilitators and the primary sources.” (Thioune, 2016). Thioune sier videre at behovet for styrker med evne til å innhente og vurdere operasjonsområde er markant i dagens fredsbevarende operasjoner.

Som en mulig oppgave for de militære komponentene nevnes ”Situational awareness, threat/risk assessment, early warning” (UN, 2015a, s 5). Militære ledere fatter beslutninger basert på egen situasjonsbevissthet, en dårlige beslutning kan resultere i alvorlige konsekvenser. En av spesialstyrkenes prinsipielle oppgaver, *spesiell rekognosering*, gjør styrken anvendelige for denne type oppgaver. Spesiell rekognosering handler om å innhente eller verifisere informasjon av strategisk eller operasjonell betydning (UN, 2015c, s 17) . Rekognoseringen utfyller andre innhentningsmetoder, hvor begrensninger er satt av vær, terreng, fiendtlige mottiltak

eller utilgjengelighet av andre systemer. Videre vil rekognoseringen kunne muliggjøre uavbrutt og målrettet observasjon i et fiendtlig nektet eller sensitive territorium. *Områdevurdering* vil visualisere operasjonsområde og etablere et egenprodusert kartdata. *Trusselvurdering* vil kunne gi trusselsindikatorer og en sær ettertraktet oversikt over aktører, parter, bakmenn og overgripere som planlegger angrep mot sivile eller egne i operasjonsområde. *Spesifikk vurdering* vil gi styrker, konvensjonelle eller spesialstyrker, et fortrinn i offensive eller defensive operasjoner. Informasjonen som innhentes vil kunne prosesseres av etterretningspersonell i den hensikt å sammenstille til et samlet operasjonsprodukt. Produktet vil gi en bedre situasjonsforståelse over operasjonsområdet, indikere trusler og slik etablere en indirekte tidlig varsling – varsling gjennom å kartlegge operasjonsområdet. Ved å gjennomføre offensive operasjoner, basert på trussel-/risikovurdering, vil man indirekte kunne beskytte sivile. Denne indirekte tilnærming vil bli drøftet senere i rapporten under *4.4 Utility of force to protect*.

Utfordringen med spesiell rekognosering ligger i metoden. FNs organisasjonskultur baseres på åpenhet, innsyn og fellesskap. Spesiell rekognosering foregår som oftest fordekt, skjult og klandestint. Videre stilles det spørsmål til hva denne informasjonen skal benyttes til. ”Skepsisen til informasjonsinnhenting i FN er tilstede. Man stiller spørsmål om gråsonen mellom etterretning og informasjonsinnhenting” (Informant A, 2016). FN og vertsnasjonene undrer om informasjonsinnhenting gjøres de facto for å beskytte sivile og egne soldater eller om dette er noe som videresendes til egne etterretningsorganisasjoner for nasjonal vinning. Samtidig kan det oppstå en del utfordringer tilknyttet til gradering og eierskap, noe vertsnasjoner eller ulike internasjonale etterretningsorganisasjoner vil syntes er krevende.

Under *Beskyttelse fra fysisk vold* nevnes også liaison som en potensiell arbeidsoppgave. “Liaising with local security forces and non state actors” (UN, 2015a, s 5). Denne arbeidsoppgaven korrelerer med beskrivelsen av spesialstyrkenes *andre oppgaver*. I følge FNs manual for spesialstyrker omhandler *andre oppgaver* liaisonering og dialog med aktører i operasjonsområdet (UN, 2015c, s 20). Spesialstyrker kan under denne oppgaven benyttes til å samarbeide og kommunisere med ulike aktører i teateret. Dette i den hensikt å etablere situasjonsforståelse, samt samle inn informasjon når hensiktsmessig og i samsvar med mandatet. Ved å avgi

personell til *andre oppgaver* med sikkerhetsstyrker og aktører i teateret vil man ikke kun skaffe relevant informasjon for spesialstyrker, men også støtte opp under andre operasjoner i konfliktteateret. Dette ved at spesialstyrkene formidler videre til konvensjonelle avdelinger og andre sentral komponenter. Samtidig vil man få innsyn til vital informasjon, noe som ellers ville vært utilgjengelig. ”We need this kind of information from the host nation. They know their own country much better than you and I do. They have sensitive and highly relevant information about actors, perpetrators and potential threats. This kind of information can save lives.” (Informant A, 2016). Denne informasjonen vil være sentral for situasjonsforståelsen og igjen; indirekte beskytte sivile og egne styrker.

Retningslinjene for implementeringen av POC skriver videre at en robust respons er påkrevet om sivile er under fare for fysisk vold. ”Direct military action against armed actors with clear hostile intent to harm civilians” (UN, 2015a, s 5). FN’s manual for spesialstyrker nevner ikke direkte aksjoner, men beskrivelsen kan tolkes til å være i samsvar med *spesielle oppgaver*. Disse beskrives som presise operasjoner begrenset, i omfang og varighet. Operasjonene fokuserer på et klart definert mål av strategisk og operativ betydning, med hensikt om å forstyrre, nøytralisere eller deaktivere utpekte mål (UN, 2015c, s 18). Nettopp evnen til å nøytralisere eller deaktivere utpekte mål er oppgaver spesialstyrker kan bli tildelt i en fase hvor sivile blir utsatt for fysisk vold. Videre forekommer kidnapping av sivile stadig. Thioune (2016) sier at FN må ha en styrke som kan respondere på slike trusler. Spesialstyrker er i motsetning til konvensjonelle styrker trent til gisselredning. Gisselredningsoperasjoner kan anses som en av de mest komplekse operasjonene innenfor offensive operasjoner, da dem innebefatter utallige faktorer og omhandler ene og alene om å berge livet til gislene. Det er derfor et behov for skreddersydde styrker, spesialstyrker, til slike operasjoner. Singh (2016) bekrefter dette behovet. ”We need highly specialised forces in UN peacekeeping operations, Special Forces, with the competence and capability to conduct high risk operations, high valued target operations, hostage rescue operations and direct actions” (Singh, 2016).

De største utfordringene ved bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile under *Beskyttelse fra fysisk vold* er hvor styrkens natur og prinsipielle oppgaver skiller seg fra oppgavene skildret av DPKO/DFS. Primært er dette myntet opp mot defensive

operasjoner - *fysisk beskyttelse til sivile rundt FN-baser og forsvar av beskyttede områder og flyktningleirer* (UN, 2015a, s 5). Spesialstyrkene er ikke dimensjonert for denne type oppdrag og det medfører derfor utfordringer. Spesialstyrker har ikke til hensikt å holde et område, men planlegger med en umiddelbar tilbaketrekning fra målområde etter gjennomført operasjon. Videre sier manualen at ”UN Special Forces should *not* be routinely used for Personnel Security Detachment tasks.” (UN, 2015c, s 21). Spesialstyrkene er ikke dimensjonert for å forsvare et område, individ eller objekt over tid. Årsaken til dette er styrkens størrelse og oppsett. Innen spesialstyrkenes prinsipielle oppgaver, eller *andre oppgaver*, er ikke denne form for defensive oppgaver nevnt. Slike oppdrag vil derfor være mer hensiktsmessig for konvensjonelle styrker som er godt egnet for defensive operasjoner.

Det er ytterligere to oppgaver som kan skape utfordringer ved bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile; *Show of Force* og *Force inter-positioning between (armed) actors and civilians*.

Show of Force er en handling hvor militære komponenter ønsker å vise makt ovenfor en motpart. Dette i den hensikt å vise egen evne eller vilje til å handle om en fiendtlig gjerning oppstår. Jan-Gunnar Isberg (2015), tidligere styrkesjef MONUSCO, plasserte bevisst robuste styrker i operasjonsområdet, i den hensikt å unngå fremtidige fiendtlig handlinger mot sivile eller egne stryker. Robuste styrker innebærer avdelinger som gjennom sin visuelle tilstedeværelse har en avskrekkende effekt, ergo konvensjonelle styrker. ”På den måten vil fiendens moral svekkes og FN’s moral styrkes.” (Isberg, 2015). Spesialstyrker vil ikke gjennom egen visuelle tilstedeværelse ha en avskrekkende effekt på overgripere. Dermed vil heller ikke spesialstyrkene kunne bidra til å beskytte sivile gjennom avskrekking.

Inter-posisjonell fredsbevaring innebærer å gruppere de fredsbevarende styrkene mellom to parter i en buffer- eller de-militarisert sone (UN, 2008, s 21). I *Force inter-positioning* er det tiltenkt at de militære komponentene stiller seg fysisk mellom to motstridende parter – i denne sammenheng mellom væpnede styrker og sivile. Isolert vil ikke spesialstyrker evne å stå ovenfor en større trussel og er heller ikke dimensjonert for å holde et område over en lengre tidsperiode. Spesialstyrker kan benyttes til mye, men innen inter-posisjonering kommer styrken til kort. Om styrken

blir plassert statisk mellom to parter, vil styrken slite med å ivareta egen- og sivilbefolkningens sikkerhet. Spesialstyrker kan benyttes kombinert med konvensjonelle for å oppnå effekten av synergi, men isolert vil ikke spesialstyrkene tilfredsstille *Force inter-positioning*'s krav og dermed heller ikke kunne bidra til å beskytte sivile.

4.2 Anvendelse av spesialstyrker under Threat is identified

De fire operasjonelle fasene kan anses som en forlengelse av *Tier 2; Beskyttelse fra fysisk vold* – illustrert i Figur 3 . Herunder vil *pre-emption* og *response* bli drøftet i kontekst av spesialstyrkenes prinsipielle oppgaver.

Figur 3: FNs operasjonelle konsept for POC

4.2.1 Pre-emption¹⁸

DPKO/DFS nevner sikkerhetsoperasjoner som proaktive i karakter. Disse operasjonene skal avskrekke en motstander fra å begå fremtidige overgrep mot sivilbefolkningen (UN, 2015b, s 11). Spesialstyrkenes kompetanse innen *spesielle oppgaver* gjør dem egnet til ”Direct military action against armed actors with clear hostile intent to harm civilians” (UN, 2015a, s 5). Direkte aksjoner vil være proaktive, grunnet spesialstyrkene vil nøytralisere overgripere før de fysisk når sivile.

Sikkerhetsoperasjoner bør foregå i både urbane og rurale strøk. Thioune bygger opp under denne påstand ved å si at ”Civilians are most vulnerable to abuse and violations outside the urban environment.” (Thioune, 2016). FN bør gjennomføre operasjoner i rurale strøk, hvor tett jungel, krevende terreng, infrastruktur, mobilitet og irrigasjon kan hindrer store konvensjonelle styrker. Spesialstyrker evner å operere i slik

¹⁸ Forskjøpsangrep

krevede topografi (Spulak, 2007). Om FN ikke agerer i disse operasjonsområdene, vil aktørene i teateret fritt kunne begå overgrep uten konsekvenser – ergo FN mister kredibilitet. Ved at FN viser styrke, evne og holdning til å agere utenfor bykjernen, vil FN ved bruk av spesialstyrker til sikkerhetsoperasjoner avskrekke aktører til å begå fremtidige overgrep mot sivilbefolkningen. Dette fordi aktørene i teateret vet at en reaksjon vil forekomme, uavhengig hvor gjerningen finner sted.

Gowan sier at “The obvious entry point for Special Forces, as in Mali, is in the information, threat and analysis realm.” (Gowan, 2016). Spesialstyrkenes evne til å innhente informasjon om overgripere, aktører og trusler mot sivile eller egne vil muliggjøre proaktive tiltak. En god situasjonsforståelse over operasjonsområdet vil kunne gi et godt beslutningsgrunnlag for militære sjefer. Beslutningene, basert på *spesiell rekognosering*, kan medføre tiltak som beskytter sivile. *Liasonering* med vertsnasjonens sikkerhetsstyrker og aktuelle aktører kan også virke proaktivt. Ved å plassere stabsoffiserer og personell hos sikkerhetsstyrker vil FN få en forlenget arm inn til vertsnasjonen. Dette kan sikre tidsriktig og relevant informasjon til egne styrker.

Fysisk beskyttelse av sivile rundt FN-baser og forsvar av beskyttede områder og flyktningleirer er proaktive tiltak. Disse oppgavene har som hensikt å beskytte sivile. Ved å fysisk plassere styrker rundt FN baser og beskyttede området vil FN's styrker være bedre forberedt på en trussel og styrkens tilstedeværelse vil kunne beskytte sivile. *Show of Force* vil oppnå en avskrekkende effekt på overgripere i teateret og vil av natur være en markant proaktiv handling. Spesialstyrker egner seg ikke til defensive oppgaver og har ikke dette i sitt repertoar. Om FN ønsker en styrke til å ivareta defensive oppgaver, under *pre-emption*, bør dette utføres av konvensjonelle styrker. *Forsvarets doktrine for landoperasjoner* (Forsvarsstaben, 2004) skriver at defensive operasjoner gjennomføres for å ødelegge en motstanders offensive kapasitet slik at angrepet mislykkes, binde en motstander for å skape muligheter for offensive operasjoner, vinne tid til forberedelser for motoffensiv og til slutt; holde lende og hindre at en motstander bryter igjennom (Forsvarsstaben, 2004, s 125). Denne beskrivelse av defensive operasjoner korrelerer verken med spesialstyrkers prinsipielle- eller andre oppgaver . Derimot er konvensjonelle egnet til denne form for operasjoner, siden de er store i størrelse, mekaniserte og innehar stor ildkraft.

Konvensjonelle avdelinger er mer egnet til defensive operasjoner grunnet robuste kapasiteter, dem er store i antall og avdelingen har kompetanse innen operasjonsformen. Gjennom sin visuelle tilstedeværelse vil store konvensjonelle styrker virke avskrekkende og kunne anvendes innen *Show of Force*. Fysisk beskyttelse av sivile rundt FN-baser og forsvar av beskyttede områder vil også kunne gjøres av konvensjonelle. Deres karakteristikker er mer egnet for dette.

4.2.2 Response

”If you kill 20, another 100 will arrive”

Oberst Eirik Kristoffersen, 2007.

Dagens mandat muliggjør bruk av makt på taktisk nivå for å beskytte sivile. ”Direct military action, the deployment of inter-positional troops and the use of force are options that must be considered. Response should be rapid” (UN, 2015a, s 12). Selv om mandatene muliggjør bruk av makt, er fortsatt paktens prinsipp *minimum bruk av makt* styrende for hvordan FNs fredsbevarende operasjoner skal gjennomføres.

DPKO/DFS skriver at direkte aksjoner rettet mot overgripere under responsfasen vil påvirke deres intensjon eller kapasitet til å skade sivile (UN, 2015b, s 13). FN må respondere hurtig og effektivt for å minimere tap når sivile blir utsatt for fysisk vold. Spesialstyrker er lett oppsatte, fleksible og hurtige i anvendelse. Konvensjonelle er noe begrenset av tung oppsetning og det faktum at de er avhengig av samvirket fotmanøver platform for å operere effektivt med sine styrker. Dette gjør konvensjonelle tregere i manøver enn spesialstyrker. Singh er enig i dette og erkjenner behovet for spesialstyrker i konteksten av DPKO/DFS skildring om direkte aksjoner. ”Special Forces are needed. We need someone to react on the intelligence” (Singh, 2016). I følge Singh er ikke konvensjonelle avdelinger dimensjonert for å respondere umiddelbart når tilstrekkelig informasjon er tilstede. Dette er i følge Singh en oppgave som bør ivaretas av spesialstyrker eller spesielt trent styrker som er dimensjonert for å hurtig agere på komplekse situasjoner. Samtidig argumenterer Singh for en robust tilnærming til POC, gjennom det han definerer som *hard response*. ”Civilians are killed, raped and kidnapped. We need hard response, in order to protect civilians”

(Singh, 2016). Spesialstyrkene vil hurtig kunne reagere på trusselsindikatorer og etterretningsgrunnlag. Styrken evne til å ødelegge eller nøytralisere et mål er i samsvar med Singhs forespørsel om en *hard response* i operasjonsområdet. Spesialstyrkene vil kunne beskytte sivile ved å gjennomføre direkte aksjoner rettet mot overgripere i responsfasen.

I følge Thioune har denne robuste tilnærmingen til POC også vist å ha et negativt utfall, dette gjennom sivile tap¹⁹. ”Conventional Forces has a huge signature and causes collateral damage.” (Thioune, 2016). Konvensjonelle styrker benytter krumbane, tung ildstøtte fra stridsvogn og områdevåpen aktivt i egen manøver. Thioune sier dette etterlater stor signatur og kan medføre sivile tap, siden uvissheten om hva som befinner seg i og rundt nedslagsfeltet. Spesialstyrker har ikke slike våpensystemer generisk i egen organisasjon og tilstreber derfor å bekjempe en trussel med lett oppsatte enheter. Spesialstyrkene er mer presise grunnet spesialsoldaten er våpensystemet styrken baseres på. Sannsynligheten for at spesialsoldaten vil etterlate stor signatur eller sivile tap er minimal. Årsaken til dette er anledningen til å visuelt verifisere målet eller objektet som skal nøytraliseres.

Som et eksempel på at spesialstyrker etterlever paktens prinsipp om *minimum bruk av makt* skal rapporten se nærmere på Brigader Erik Kristoffersen, tidligere sjef FSK og nåværende nestkommanderende Forsvarets spesialstyrker, skildring av spesialsoldatenes forhold til maktbruk fra en spesialoperasjon i Afghanistan fra 2007²⁰ (Eirik, spesialjeger og sjef for Forsvarets spesialkommando, 2013). Grunnen til at spesialstyrker klarer å holde igjen skudd, går på stor overlegenhet. I Norge trener spesialstyrkene på komplekse operasjoner. Dette gjør spesialsoldatene veldig restriktive til bruk av vold inntil det er absolutt nødvendig. Spesialstyrkene tenker kausalt. Effekten av det som blir gjort i første omgang, men også sekundære effekter av det som blir gjort i etterkant. Det har gjort at spesialstyrker har vært veldig tilbakeholdende til bruk av makt. Dette er i samsvar med paktens prinsipp om *minimum bruk av makt*, noe som favoriserer spesialstyrker til å gjennomføre direkte aksjoner i responsfasen.

¹⁹ Oversatt fra engelsk; collateral damage.

²⁰ Operasjonen ble gjennomført i rammen av International Security Assistance Force (ISAF) og ikke FN. Rapporten kan likevel dra paralleller og lærdom fra operasjonen.

Det er sentralt at spesialstyrker ikke blir benyttet som en hurtig reaksjonsstyrke under respons. Dette skildrer FN eksplisitt i manualen for bruk av spesialstyrker. ”UN Special Forces should not be designated as a Quick Reaction Force (QRF).” (UN, 2015c, s 21). QRF er en oppgave bedre egnet for spesielt sammensatt og trente konvensjonelle styrker. Oppgavene innenfor QRF kan variere og styrken skal være kapabel til å svare på enhver trussel. Dette innebærer at reaksjonsstyrken må inneha et bredt spekter av kapasiteter, for eksempel stormingeniører eller pansrede styrker. Disse kapasitetene har ikke spesialstyrkene i eget lette oppsett. Manualen nevner likevel at hvor støtte fra helikopter, infanteri eller pansrede styrker er tilstede, kan spesialstyrker benyttes til å danne et fremskutt element. Slik vil man danne en sterkere QRF, reagere raskere og legge til rette for den konvensjonelle styrken. Dette er tråd med Leebaert (2006) sin skildring av elitekrigerenes manøvrer for hovedstyrken i Troja. Ved å utnytte komparative fortrinn vil man kunne skape synergi og øke sannsynligheten for at man lykkes med å beskytte sivile.

4.3 Utility of force to protect – en indirekte eller direkte tilnærming?

Det teoretiske rammeverket til Beadle (2011) argumenterer for at det finnes to formålstjenlige tilnærminger til POC - indirekte og direkte anvendelse av militærmakt. En indirekte handling foretas som et steg mot et annet viktigere mål. En direkte handling foretas med intensjon om at handlingen isolert oppnår målet eller ønsket slutttilstand.

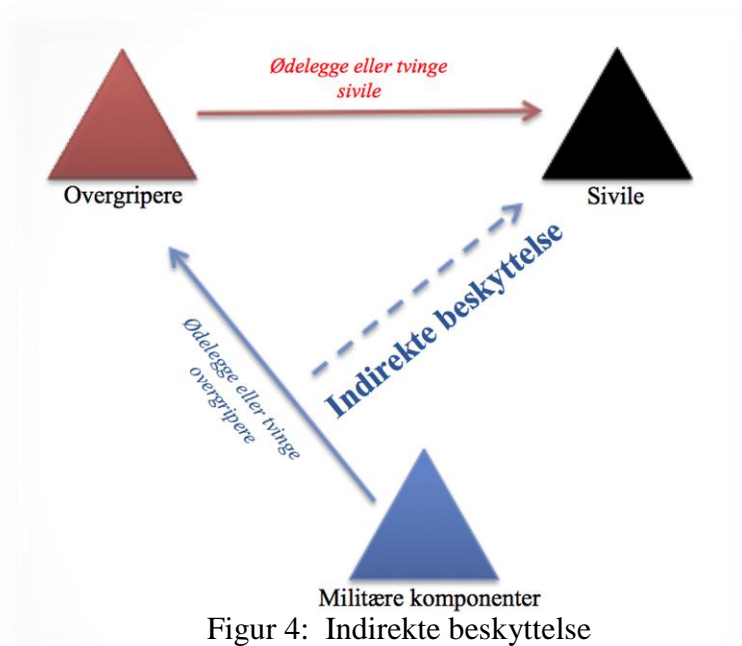
4.3.1 Indirekte beskyttelse av sivile

Den indirekte tilnærming beskrives av Beadle (2011) som en reaksjon på en aksjon fra en overgriper.

Spesialstyrkenes evne til å gjennomføre *spesielle oppgaver* kan gjøre styrken anvendbar innen indirekte

tilnærming. Spesielle oppgaver gjennomføres i den hensikt å forstyrre, nøytralisere eller deaktivere utpekte mål (UN, 2015c, s 18). Dette er taktiske oppdragsverb som kan være i samsvar med Beadle (2011) sin beskrivelse om å *ødelegge (destruction)* overgripere. Ved å ødelegge overgripere, vil man

indirekte bidra til å beskytte sivile – overgripere og bakmenn blir nøytralisert før de når sivilbefolkningen.

Gowan argumenterer for at FN står ovenfor en ny trussel; spektakulære angrep. “One trend we are starting to seeing more and more of is spectacular attacks.” (Gowan, 2016). Dette eksemplifiserer han ved å peke på angrepet på Radisson Blue hotellet i

Bamako²¹ og strand hotellet i Elfenbeinkysten²². Angrepet på MINUSMA²³ basen i Kildal blir av Ladsous (2016) skildret som et ”komplekst mesterstykke”. Denne formen for angrep kategoriserer Gowan som *Public Attacks* og han ser absolutt behovet for å benytte spesialstyrker til å agere på disse. Spesialstyrkenes kompetanse innen *spesielle oppgaver* er anvendelig til komplekse operasjoner. “Where you have Special Forces presence, responding to that sort of situations, this just comes with the job. It may not be in the mandate, but it is a form of POC through direct actions” (Gowan, 2016). Gowan argumenter for at dersom sivile eller egne styrker blir utsatt for fysisk vold eller tatt til fange, må FN se på hvilken typer styrke som kan benyttes. Han mener det er rimelig å anta at spesialstyrker er best egnet til å respondere på spektakulære angrep. Årsaken til det er styrkens ferdigheter innen *spesielle oppgaver*.

En utfordring ved bruk av spesialstyrker til målrettede offensive operasjoner er egenarten av dette. Spesialstyrker vil kunne bevege seg inn i en gråsoner mellom direkte operasjoner mot overgripere og det å aktivt forfølge terrorister. HIPPO rapporten er kritisk til kontraterror operasjoner og nevner at ”The Panel believes that UN peacekeeping missions, owing to their composition and character, are not suited to engage in military counter-terrorism operations” (UN, 2015d, s 31). FNs medlemsland ønsker at denne form for operasjoner ivaretas av vertsnasjonen eller en koalisjon autorisert av sikkerhetsrådet. Gowan viser også noe skepsis til målrettede offensive operasjoner. “Here I think we are entering to more controversial territory. We are already operating in grey areas.” (Gowan, 2016). I følge Gowan er der et stort skille mellom det han definerer som en reaksjon på *Public Attacks* og målrettede offensive operasjoner. De målrettede operasjonene vil ifølge Gowan gi en *Blow Back* effekt. Om spesialstyrker angriper al-Qaeda in the Islamic Maghreb²⁴ (AQIM) leirer eller ledere under offensive målrettede offensive operasjoner, vil AQIM kunne respondere med hevn ved å angripe humanitære ansatte eller sivile. Gowan anbefaler at spesialstyrker ikke aktivt forfølger overgripere; ergo ikke driver målrettede offensive operasjoner mot terrorister.

²¹ <http://www.cnn.com/2015/11/20/africa/mali-shooting/>

²² <http://www.bbc.com/news/world-africa-35798502>

²³ <http://www.aljazeera.com/news/2016/02/deadly-mali-attack-peacekeepers-160212095440611.html>

²⁴ Gruppering av jihadistister i det nordvestlige Afrika (Maghreb) tilsluttet det internasjonale terrornettverket al-Qaida (Egelid, 2016).

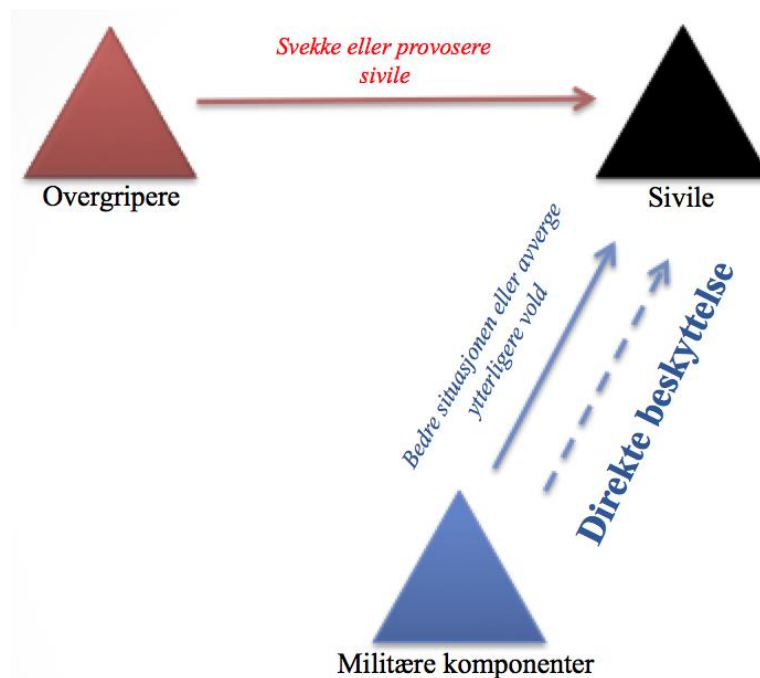
Parallelt erkjenner HIPPO behovet for styrker som kan håndtere trusler som oppstår i et komplekst operasjonsteater. Styrkene må være villig til å fatte tiltak, med en holdning om bruk av makt på taktisk nivå for å beskytte sivile og FN personell . “The United Nations must not stand by as civilians are threatened or killed: missions must demonstrate the determination to use every tool available to protect civilians under imminent threat. (UN, 2015d, s 24). Særegent bruk av *every tool* bekrefter HIPPOs holdning til POC og man kan derfor undre om målrettede operasjoner går inn under denne beskrivelse. Det er i gråsonen mellom HIPPO, respons på *Public Attacks* og målrettede operasjoner utfordringene ved indirekte beskyttelse ligger.

4.3.2 Direkte beskyttelse av sivile

Beadle (2011) argumenterer for at de militære komponentene under direkte beskyttelse fatter tiltak som gagnar sivilbefolkningen direkte.

Det å *avverge* ytterligere vold (*containment*) nevnes som en potensiell oppgave. Anvendelse av militærmakt vil være formålstjenlig på dette stadiet, gjennom defensive eller offensive oppgaver som har til hensikt å direkte beskytte sivilbefolkningen.

Defensiv beskyttelse er en utfordring for spesialstyrker, siden spesialstyrkene ikke er dimensjonert for defensive oppgaver.

Figur 5: Direkte beskyttelse

Det er likevel noen muligheter for å benytte spesialstyrker innen direkte beskyttelse, autonomt eller i støttet av konvensjonelle. *Spesielle oppgaver* involverer ildledning, luft-leverte våpen eller selvstendig presisjonsødeleggelse av fiendtlige mål med egen ildkraft eller indirekte ild (UN, 2015c, s 18). I forsvar av beskyttede områder eller flyktningeleirer kan man benytte kompetansen blant spesialstyrkene. Skarpskyttere og Forward Air Control (FAC)²⁵ kan benyttes til å levere presis ild. Det forutsettes at ildgivning er i henhold til folkeretten. Brændeland eksemplifiserer fra Gorazde; "Britisk og fransk SOF ble også nyttet i perioden 23-26. april, både i forhold til flystøtte samt koordinering av de første «regulære» FN-avdelingene som ble sendt inn på kvelden 23. april - hvor blant annet min sanitetstropp var med" (Brændeland, 2016). Informant A deler ikke det samme synet som Brændeland og sier at "Honestly, I am very sceptical to the use of precise indirect fire and FAC. Snipers can be used if they provide a significant advantage in protection of civilians" (Informant A, 2016). Den største utfordringen med indirekte ild og luft-leverte-våpen er sannsynligheten for sivile tap.

Når det gjelder å *bedre situasjonen (amelioration)* argumenterer Beadle for at militære komponenter kan benyttes til trening eller rådgiving av andre styrker (Beadle, 2011, s 15). En av spesialstyrkenes prinsipielle oppgaver, *militær assistanse*, korrelerer med Beadles beskrivelse. FN's manual for spesialstyrker skriver at *militær assistanse* innebærer opplæring, rådgiving, mentorering eller gjennomføring av fellesoperasjoner med vertsnasjonens styrker (UN, 2015c, s 19). Spesialstyrkenes høye standard er en av årsakene til at de egner seg godt til dette. Gjennom mentorering vil spesialstyrkene kunne drive med erfaringsutveksling og aktivt prege kvaliteten hos vertsnasjonens sikkerhetsstyrker. Samtidig vil man kunne gi støtte til å planlegge, forberede og gjennomføre operasjoner som kan bidra til beskytte sivile. Ved at spesialstyrkene mentorerer en nasjonal sikkerhetsstyrke, vil vertsnasjonen på sikt være kapable til å ivareta egen og sivilbefolkningenes sikkerhet.

Thioune sier det er vesentlig å erkjenne at *militær assistanse* er en tidskrevende og langsiktig oppgave. "Discipline, tactical skills and abilities occurs over time"

²⁵ Forward Air Control-funksjonen omhandler det å sikre egne styrker gjennom luftstøtte. Fiendtlige mål i frontlinjen kan være i nærheten av egne styrker og det medfører derfor en stor risiko ved slik operasjoner.

(Thioune, 2016). Det vil ha liten til ingen effekt om FN kun står i seks til tolv måneder totalt med et mentoreringsbidrag. Thioune sier at utfordringene med *militær assistanse* er mangelen på en klar koalisjonen som kan drive et slik bidrag over tid. ”Let's compare with NATO. In NATO, you have a clear coalition. This is missing in the UN.” (Thioune, 2016). Uten en koalisjon vil FN møte utfordringer, siden spesialstyrkene vil være avhengig av å bli avløst etter en bestemt periode. Det har derfor liten til ingen effekt om FN ikke makter å etablere en rotasjonsordning for hvilken medlemsland som er villig til å bidra med spesialstyrker.

5 Konklusjon

Rapporten vil se på om og hvordan spesialstyrker kan benyttes til å beskytte sivile i dagens robuste fredsbevarende operasjoner.

“We are at a turning point.”

Richard Gowan, 2016.

Rapporten viser at spesialstyrker har fortrinn i gjennomføring av *spesielle oppgaver*, både i rurale og urbane strøk. utfordringene med *spesielle oppgaver* ligger i FNs ultimatum om ikke bli oppfattet som en kontra terror organisasjon. *Spesiell rekognosering* gir økt og sær ettertraktet situasjonsforståelse over eget ansvarsområde og en markant fordel i gjennomføring av operasjoner. utfordringen er FNs organisasjonskultur som baseres på åpenhet, innsyn og fellesskap. *Militær assistanse* sørger for at nasjonale sikkerhetsstyrker er kapable til å ivareta egen og siviles sikkerhet. utfordringen er mangelen i FN på en klar koalisjon i mentorings bistand.

Som videre vist i rapporten er spesialstyrkene offensive av natur. Under *Tier 2: Beskyttelse fra fysisk vold* i FNs operasjonelle konsept for POC, kan spesialstyrker benyttes til å skaffe *situasjonsforståelse, trussel/risikovurdering og tidlig varsling*. *Liasonering* med vertsnasjonens sikkerhetsstyrker og sentrale aktører i operasjonsområde er en annen mulighet for anvendelse. Disse arbeidsoppgavene gir essensiell situasjonsforståelse og innpass til vital informasjon som vil bidra til å beskytte sivile. Videre viser rapporten at spesialstyrkene kan nyttes til *direkte militære aksjoner mot væpnede aktører som har fiendtlig hensikt om å skade sivile*. Spesialstyrkenes evne til å nøytralisere eller deaktivere et utpekt mål eller overgripere er oppgaver spesialstyrker bør tildeles i en fase hvor sivile blir utsatt for fysisk vold.

De største utfordringene ved bruk av spesialstyrker til å beskytte sivile under *Tier 2* er hvor styrkens natur og prinsipielle oppgaver differensierer fra oppgavene i FNs operasjonelle konsept for POC. Primært er dette myntet opp mot defensive operasjoner, *fysisk beskyttelse til sivile rundt FN-baser og forsvar av beskyttede*

områder og flyktningleirer. Spesialstyrker vil ikke gjennom egen visuelle tilstedeværelse, *Show of Force*, ha en avskrekkende effekt på overgripere. Styrkens natur vil ikke tilfredsstillere *Force inter-positioning* sitt krav. Disse oppdragene vil være mer formålstjenlig for konvensjonelle styrker.

Rapporten viser behovet for spesialstyrker under *Threat is Identified*. Videre viser rapporten at *sikkerhetsoperasjoner* er proaktive, grunnet spesialstyrkene nøytraliserer overgripere før dem fysisk når sivile. Rapporten viser samtidig at spesialstyrkene egner seg godt i en *response* fase hvor sivile blir utsatt for fysisk vold. Spesialsoldatene er tilbakeholdende til bruk av makt, noe som er i samsvar med FN paktens prinsipp om *minimum bruk av makt*. utfordringer innen *pre-emption og response* er de defensive oppgavene skildret av DPKO/DFS. Spesialstyrker egner seg ikke til defensive oppgaver og har ikke dette i sitt repertoar. Om FN ønsker en styrke til å ivareta defensive oppgaver, bør dette utføres av konvensjonelle styrker

Avslutningsvis har rapporten drøftet anvendelse av spesialstyrker innen direkte eller indirekte tilnærming til POC. Spesialstyrkenes evne til å gjennomføre *spesielle oppgaver* gjør styrken anvendbar innen indirekte tilnærming. Ved å ødelegge overgripere, vil man indirekte bidra til å beskytte sivile – grunnet overgripere og bakmenn blir nøytralisert før de når sivilbefolkningen. Rapporten viser at spesialstyrkene bør agere på *Public Attacks*, men ikke drive med målrettede offensive operasjoner i rammen av FN. Spesialstyrker vil kunne bevege seg inn i en gråsoner mellom direkte operasjoner mot overgripere og det å aktivt forfølge terrorister.

Under direkte beskyttelse vil anvendelse av spesialstyrker være formålstjenlig for offensive oppgaver. *Spesielle oppgaver* av offensiv karakter involverer ildledning, luft-leverte våpen eller selvstendig presisjonsødeleggelse av fiendtlige mål. Skarpskyttere og Forward Air Control (FAC) kan benyttes til denne leveransen. utfordringene er sannsynligheten for sivile tap.

6 Videre forskning

Rapporten skal presenteres for sjef landoperasjoner ved Forsvarets spesialstyrker.

Rapporten skal distribueres til Forsvarets Spesialkommando og Marinejegerkommandoen. Mottakere av rapport er skjermet.

Rapporten skal distribueres til militærrådgiverens konter i New York.

Rapporten skal presenteres for Oberst Petter Lindqvist ved Norwegian Defence International Centre (NODEFIC).

Eieren av rapporten har som ambisjon å presentere slutningene for Stian Kjeksrud og Alexander Beadle ved FFI. Stian Kjeksrud informert under hans besøk til New York, januar 2016.

DPKO/DFS ved Kommandør Herve Auffret, Souleymane Thioune, Oberst Prit Pal Singh, Adam Smith og Informant A har anmodet om å få innsyn i rapporten. Det er ønskelig at rapportens funn oversettes til engelsk.

Sikkerhetspolitisk avdeling ved Forsvarsdepartement har anmodet om å få innsyn i rapporten. Mottaker av produkt blir Oberstløytnant Kåre Emil Brændeland.

Tradisjonen tro skal FN kadetten presentere rapporten på et seminar for kadetter og ansatte ved Krigskolen etter sensur.

Rapporten har identifisert en konkret problemstilling som bør videreutvikles og studeres:

Er FNs modell for kommando og kontroll forenlig med bruk av spesialstyrker?

Referanseliste

Litteratur

- Beadle, A. (2011). *Finding the "utility of force to protect" – towards a theory on protection of civilians*. Oslo: FFI.
- Beadle, A. (2014). *Protection of civilians – military planning scenarios and implications*. Oslo: FFI.
- Clausewitz, C. V. (1993). *On war*. Edited by M. Howard & P Paret. London: Everyman's Library.
- Condell, B., Zabecki, D. T. (2001). *On the German Art of War: Truppenführung*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles: SAGE.
- Eirik, spesialjeger og sjef for Forsvarets spesialkommando*. (2013). [videoklipp].
Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=Fw3-1YQ7IMA>
- Forsvarsstaben. (2004). *Forsvarets doktrine for landoperasjoner*. Oslo: Forsvarsstaben.
- Forsvarsstaben. (2014). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Oslo: Forsvarsstaben.
- Hammersmark, J. H. (2015). *Norske Spesialstyrker: Fra skjult ressurs til politisk spydspiss*. Oslo: Forsvarets Stabsskole.
- Høiback, H. (2012). Spesialoperasjoner – med kløkt og mot. I Høiback, H., & Ydstebø, P. (Red.). *Krigens vitenskap - En innføring i militærteori*. (s 302-336). Oslo: Abstrakt forlag.

- Johannessen, A., Tufte, P. A., Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Kiras, J. D. (2011). *Fighting Small Wars In The New Century - The Role of Special Operations forces: Past, Present, and Future*. Singapore: Pointer, Journal of the Singapore Armed Forces, 37(2).
- Krigsskolen. (2013). *Retningslinjer for rapport (tilsvarende bacheloroppgave) for FN-kadetter*. [notat]. Oslo: Krigsskolen.
- Lawrence, T. E. (1940). *Seven pillars of wisdom: a triumph*. London: Cape.
- Leebaert, D. (2006). *To dare and to conquer: Special operations and the destiny of nations, from Achilles to Al Qaeda*. New York: Little, Brown.
- Nyhamar, T. (2010). FNs strategiske dilemma. I Nyhamar, T. *Utfordringer og strategi i freds- og stabiliseringsoperasjoner*. (s 154-176). Oslo: Absrtakt forlag.
- Spulak, R. G. (2007). *A Theory of Special Operations: The Origin, Qualities, and Use of SOF*. Joint Special Operations University.
- UN. (2008). *United Nations Peacekeeping Operations - Principles and Guidelines*. New York: UN.
- UN. (2015a). *Protection of Civilians: Implementing Guidelines for Military Components of United Nations Peacekeeping Missions*. New York: DPKO/DFS.
- UN. (2015b). *The Protection of Civilians in United Nations Peacekeeping*. New York: DPKO/DFS.
- UN. (2015c). *United Nations Peacekeeping Missions Military Special Forces Manual*. New York: DPKO/DFS.

UN. (2015d). *Uniting our strengths for peace – politics, partnership and people: Report of the High-Level Independent Panel on United Nations Peace Operations*. New York: DPKO/DFS.

Willis, S. (2009). *Protection of Civilians: The Obligation of Peacekeepers*. New York: Oxford University Press.

Muntlige kilder

Brændeland, Kåre Emil. (2016). Ansatt ved sikkerhetspolitisk avdeling i Forsvarsdepartementet. Blant annet tjenestegjort i UNPROFOR og MINURCAR. Daglig bilaterale samtaler under hans besøk til FN delegasjonen mars 2016, samt elektronisk korrespondanse. New York.

Cruz, Carlos Alberto dos Santos. (2015). Styrkesjef MONUSCO. Tidligere styrkesjef MINUSTAH. Observert under paneldebatt ved Norsk Utenrikspolitiske Institutt militærmaktseminar 2015. Oslo.

Egelid, Ernst Rune. (2016). Militærrådgiver på fast oppdrag fra Norge til FN. Ukentlige bilaterale samtaler. New York.

Gowan, Richard. (2016). Tilhører CIC og assisterende direktør hos Global Order. Bilateralt intervju med lydopptak. New York.

Informant A. (2016). Seniorrådgiver hos DPKO. Tilbake fra tjeneste som LNO i Mali. Bakgrunn fra etterretning. Bilateralt intervju. New York.

Informant B. (2016). Spesialjeger fra Forsvarets Spesialstyrker. Erfaring fra internasjonale operasjoner. Flere bilateral samtaler vedrørende besvarelsen tematikk, drøfting og funn. Oslo.

Isberg, Jan-Gunnar. (2015). Tidligere styrkesjef MONUSCO. Observert under forelesning ved Krigsskolen 2015. Oslo.

Ladsous, Hervé. (2016). Head of The Departement of Peacekeeping Operations. Observert under fire multilaterale høringer i rammen av C34. New York.

O'Connor, Mette-Birkelund. (2016). Assisterende militærrådgiver på fast oppdrag fra Norge til FN. Ukentlige bilaterale samtale vedrørende rapportens tematikk. New York.

Singh, Prit Pal. (2016). Styrkegenereringssjef ved Office of Military Affairs. Et bilateralt intervju, samt observert to ganger under uformelle samtaler med Egelid. New York.

Thioune, Souleymane. (2016). Assisterende direktør ved FNs operasjon og krisesenter. Et bilateralt intervju, samt observert under ukentlige situasjonsoppdateringer ved operasjonssenteret. New York.